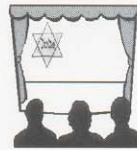




המחלקה לתרבות, נוער וספורט

עמותת פרס ק. צטניק
לתודעת השואה
ותקומת ישראל



תיאטרון עדות
לספר כדי לחיות

UJA Federation
of New York
המגזר היהודי המאוחדת-הפרוציאני, ניו-יורק



אנסמבל
תיאטרון הרצליה

"לספר כדי לחיות"...

תיאטרון עדות - מפגש בין דורי



סיפור השרדותם ותקומתם של ניצולי השואה
חברי מועדון "בית מורשת" ו"גיל הזהב"
בשיתוף תלמידי חטיבות "זאב", בן גוריון, "רעות" ו"הנגיד", הרצליה



ניהול הפרוייקט, בימוי והפקה: עירית ועזרא דגן

פרוייקט זה מוקדש ל- "פיצי" לוחם "מחתרת-הבריחה" וחבר "ארגון הנוער הציוני" שהציל מאות יהודים, בהונגריה-רומניה. ול"זוקה", ששרדה את כל סלקציות מנגלה, בת 17, במחנה-המוות אושוויץ. שנתנו חיים, אהבה, מסירות והשראה.

בימוי ניהול התכנית וההפקה: **עירית ועזרא דגן**
עיבודים וכתובת דיאלוגים: **עירית דגן**
ניהול מוסיקלי וליווי בפסנתר: **אוהד חיטמן**
עריכה והפעלת מצגת אלקטרונית: **אולג קוגוט**
ריכוז הפקה וניהול פרוייקטים: **עמרי דגן**
ניתוב הפרוייקט: **חנה גלעד**, מנכ"ל אנסמבל תיאטרון הרצליה
צוות טכני אנסמבל תיאטרון הרצליה:
ערן שוורצבאום – ניהול טכני והגברה
אולג לינדה – תיכנון תאורה והפעלה
ביצוע גרפי: **אדום אדום**

תודות ל:

דבורה ודני ברנע – "אחוה"
ליאור דינור ועמותת "פרס קרן ק. צטניק"
גדליה בסר – מנהל אמנותי אנסמבל תיאטרון הרצליה
יהודה בן עזרא – מנהל המחלקה לתרבות נוער וספורט, עיריית הרצליה
זולאי פאפו – מנהלת "עמותת מתנדבי הרצליה"
שלמה תנעמי – יו"ר "עלה" העמותה למען הזקן, הרצליה
דליה נקר – מנהלת המדור לטיפול בזקן, הרצליה
גילה קול – מנהלת חטיבת "זאב", הרצליה
עדי רוסנסקי – סגנית מנהלת חטיבת "בן-גוריון", הרצליה
טלי פרידמן – מנהלת חטיבת "רעות", הרצליה
אברהם רביד – מנהל חטיבת "הנגיד", הרצליה
מרים עוזר ורחלי ראובן וצוות "אשכול פיס", הרצליה

"תיאטרון-עדות לספר כדי לחיות"

עמותה שהוקמה לקידום, פיתוח והפצת פרויקטים חינוכיים המפגישים ניצולי שואה עם דור שני ושלישי, דרך טיפול בהבעה ויצירה אמנותית ודרמה תרפיה.
יו"ר – שושנה לוי, חבריה: חנה מרון, חווה קליינברג, הלנה קיאל, מירטה כהן, פנינה רוזנצוויג, מרדכי אלדר, טומי ברייער.

"יש ויורדים עליך כיסופים לעת מיפקד הערב, אחוז געגועים
וכליון נפש אתה עומד בשורה לספירה,
מה תשתוקקי, נפשי, ומה תהמי בעת מיפקד הערב באושוויץ?
דממה.

בקצהו של כביש המחנה, על האדמה, מתבוססת בלהבותיה
גולגלתה הערומה של השמש, והקווים התחתונים של חומת התיל
טובלים במקווה דם.
יום גווע באושוויץ"

ק. צטניק

ק.צטניק הכותב בדם התמצית שבו זועק את זעקת המיליונים: לזכור! לזכור ולא
לשכוח!!

הופעתו הבלתי נשכחת במשפט אייכמן חשפה את אימי השואה, ותרמה להחדרת
התודעה של "הפלנטה" ההיא למוחותיהם ולבותיהם של מיליונים רבים ברחבי
העולם.

מאחר והדור פוחת והולך והזיכרון מתעמעם, יש לדאוג כי תהא תודעה זו בבחינת
"שלהבת העולה מאליה"

הרב ישראל לאו

מראה פניהם של עשרת הניצולים והדרך שבחרו להעלות את סיפורם האישי
והמשפחתי, די בהם כדי להווכח שפצעייהם טרם הגלידו והחריצים לא התאחו.
אך המפגש עם הדור השלישי ושילובם באירוע זה הוא התקווה שהלפיד עליו חרות
"לא עוד", יתנוסס לעד, בכל מקום.

מרדכי אלדר (ממשתתפי הפרוייקט)

מתוך "מנשר ניצולי השואה"

"אנחנו דור ניצולי השואה הולכים ומתמעטים. בעוד שנים לא רבות לא יהיה עוד על
כדור הארץ אדם שיוכל להעיד 'אני זוכר את מה שאירע בשואה'. יוותרו רק ספרי
זיכרונות ומחקר, תמונות וסרטים, ועדויות ניצולים. או אז יהפוך זיכרון השואה מגורל
כפוי, החתום בבשרנו ובנשמתנו, לייעוד היסטורי שעל האנושות ועל הדורות הבאים
לשאת באחריות לצקת בו תוכן ומהות."

מרדכי אלדר



יליד 1929 טרנסילבניה, גדל במשפחה חרדית. באפריל 44 גורש לגטו סלטינה ובסוף מאי הגיע יחד עם רבים מבני משפחתו למחנה ההשמדה בירקנאו. שרד הרבה סלקציות, ומהאחרונה ניצל מתוך הקרמטוריום. אחר כך הועבר לזקסנהאוזן, למטהאוזן ולגונצקירכן. שם שוחרר על ידי הצבא האמריקאי – במאי 45. אחרי שהחלים מהטיפוס, נסע הביתה וגילה ששתיים מאחיותיו ואחיו הבוגר שרדו. לאחר נסיון כושל לעלות לארץ באנייה אקסודוס ביולי 47, עלה לארץ ביולי 48 לתוך מלחמת העצמאות נשוי אב לשניים וסב לשישה נכדים.

אוטו פרסבורגר



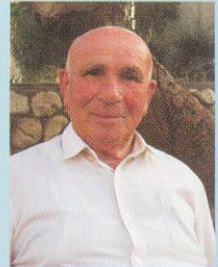
יליד טרנבה, צ'כוסלובקיה, 1923 הגיע לאושוויץ בירקנאו באפריל 42 עם בניית המחנה, שם שהה שלוש שנים, שם איבד את אביו ושלושת אחיו. בינואר 45 הועבר בצעדת מוות לסודטים לליטומריצה ליד טרזין. בדרך למטהאוזן באוסטריה, לפני פראג, קפץ מקרון הרכבת ונמלט לכיוון החזית הרוסית. עד תום המלחמה קיבל מקלט אצל ראש המחותרת האזורית. ב- 47 עלה לארץ באניה "תיאודור הרצל" לאחר שנפצע בקרב יריות נגד הבריטים, הועבר לארץ. נשוי לברכה, להם, שני בנים וחמישה נכדים.

אטה בנט (קליין)



ילידת הונגריה 1929. עם כניסת הגרמנים להונגריה ב-44, נלקחו אביה ואחיה, ויותר לא ראתה אותם. ביולי 44 נלקחה יחד עם אימה לאושוויץ. בסלקציה הראשונה אמה עברה לצד שמאל ונעלמה. אחרי חודש וחצי נשלחה לעבודות לפרנקפורט יחד עם עוד 1700 נשים מהונגריה, אחרי שלושה חודשים הועברה לרבנסברוק, שם השתחררה באפריל 45. אחרי שהיתה חמש שנים בשוודיה עלתה לארץ בשנת 52. לאטה בת ונכד.

משה בוטניק



יליד 1923 יבורג'נו שבפולין. ב- 41 נלקח לבוירביק לעבודות חקלאיות, איבד את הוריו ואת שני אחיו ואחותו במלחמה. במשך המלחמה נפגש עם אחיו ונפרד ממנו במשך כמה פעמים, עד שנפגשו בסוף המלחמה. משנת 42 עבר 9 מחנות עבודה, ביניהם, בלכהמר, סוסנוביץ, גרוס מסלוביץ, בלאונגינאו ואושוויץ – בירקנאו. השתחרר בברגן – בלזן, ב-45 ועלה לארץ עם דרכון אנגלי ב- 47 למשה בת וכן ושבעה נכדים.

צפורה פלודה



ילידת רוז'אן שבפולין 1930. ביום הראשון למלחמה ב- 39 גורשו מהבית. את המלחמה עברו ברוסיה כשכל בני המשפחה מפוזרים בצפון רוסיה, בקווקז, באוזבקיסטן ובמרכז רוסיה. ב- 46 עם תום המלחמה נפגשה והתאחדה עם הוריה ואחותה בפולין. ב- 50 עלו לארץ יחד עם הסבתא. צפורה נשואה למנחם, ולהם שלושה בנים ותשעה נכדים.



בתיה גרינבאום (נתנון)

ילידת 1926 ליטא אוטייאן. הייתה בגטו קובנה מ- 41 ועד - 43 ובארבעה מחנות, בלאגר אלקסוט. בשטוטהוף, משם לאלבינג בגרמניה ולפולין, למחנה לוביצ'ה. ב-18 לינואר 45, הובלה בצעדת המוות מטורון למחנה שבויים. השתחררה ב- 23 לינואר 45. עלתה לארץ דרך קפריסין בפברואר 47. לבתיה בת, בן ו- 3 נכדים.

יהודית קליינמן



ילידת וונציה, איטליה, 1938, היתה בת שנה כשפרצה המלחמה. אביה נעלם, אמה וסבתה גורשו לאושוויץ ונספו שם. היא הוסתרה במנזר במילנו. לאחר סיום המלחמה הוצאה מהמנזר על ידי הסוכנות היהודית ועלתה לארץ בנובמבר 45 במסגרת עליה הנוער. כתבה ספר על ילדותה בשואה ולאחריה. יהודית נשואה, אם לבן ובת.

נתנאל עמית

יליד 1932 בסוצ'ובה שבבוקובינה - רומניה. היהודים גורשו ב- 41 לטרנסניסטריה, הוא ומשפחתו שרדו את הסבל והתלאות של המשטר הנאצי. בקיץ 1944 חזרו לביתם. נתנאל השלים את לימודיו ופעל במסגרת התנועה הציונית, עלה לארץ במסגרת עליית הנוער. לנתנאל ארבעה ילדים וחמישה עשר נכדים.



פלה וייס



ילידת 1935 סוסנוביץ שבפולין. במהלך האקציה ב- 42, נתפסו אימה ואחיה ונשלחו לאושוויץ. לאחר התחמקויות מאקציות רבות נשלחה עם אביה לגטו שרודולה באוגוסט 43. עם חיסול הגטו הסתתרו בבונקר ומאוחר יותר נמלטו. משנת 44 גרה אצל משפחה נוצרית ליד קטוביץ. אביה נעלם לבלי שוב. באפריל 47 אותרה על ידי הועד היהודי והועברה לבית ילדים. בשנת 50 מצאה קרובי משפחה בארץ ובאהר"ב. עלתה לארץ ב-57. לפלה שני בנים וארבעה נכדים.

צילה רובינפלד

ילידת 1923. עם פרוץ המלחמה ברחת מורשה לויינגרוב, עיר הולדתה. עם כניסת הגרמנים ב- 42 הסתתרה בבונקר עם משפחתה יחד עם משפחות נוספות. לאחר חודש ברחת עם אחיה לביתו של גוי ביער. יום לאחר מכן נרצחו כל האנשים שהיו בבונקר ביניהם אמה, שניים מאחיה ומשפחותיהם. במהלך המלחמה המשיכה להסתתר בבור חשוך ללא מים ואוכל, עד לשיחרור. עלתה לארץ ב-47, הקימה משפחה, בן ושלושה נכדים.



על ההפקה "התהליך חשוב לא פחות מהתוצאה..."

"צריך אומץ, כדי לגעת לספר ולהציג את קורות הישרדותם של ניצולי השואה. מצאנו עצמנו עוברים תהליך הדרגתי וממושך, מגבשים בנגיעה ראשונית, הססנית, רגישה בתחילה, ובטוחה יותר בהמשך – דרך תיאטרלית – חווייתית המוסרת עדות. חלקם של הדור השלישי, גדול לא פחות: מכילים את העצבות והאובדן, אך תורמים גם לאווירת התקווה, שמחת החיים וההמשך.

אנו הבאים מן התיאטרון, בטוחים שכאן זה שונה: התהליך חשוב לא פחות מהתוצאה. הרגשנו לא פעם כמנחים בקבוצת תמיכה וגם כבני משפחה.

פגשנו קבוצה של מבוגרים וצעירים שבחרו להגיע, ולהישאר... שמעולם לא עמדו על במה. מתחילים בזהירות ובחשש: אם לגעת? וכמה? ועד היכן? בכאב, ובפצע שהגליד, או לא... ומצאנו עצמנו נסחפים אוהבים ונרגשים בחמלה אין-סופית וברצון עז ליצור "קבוצה חובקת" ולברוא צורה-בימתית למסמך אנושי מצמרר ומכאיב".

עירית דגן

מרפאה בהבעה ויצירה M.A., בדרמה תרפיה, שחקנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר למשחק "בית צבי" וספרות עברית באוניברסיטה העברית.

שיחקה בתיאטרון "הבימה" ובתיאטרון לילדים ולנוער, מנהלת תכנית הוראת תיאטרון במעורבות "קרב" למעורבות בחינוך.

דור שני להורים ששרדו את אושוויץ ו"מחתרת הבריחה" בהונגריה וטרנסילבניה ואיבדו את כל משפחותיהם יוסף ולוי בשנה האחרונה למלחמה.



עזרא דגן שחקן התיאטרון "הקאמרי" ת"א, במאי ומורה למשחק מסוגנן ופנטומימה באוניברסיטת חיפה. בוגר מגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולה צ'לטון ופנטומימה בסטודיו של

קלוד קיפניס. שיחק בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. מלמד תיאטרון מסוגנן ב"בית צבי", גילם את דמותו של רבי מנשה לברטוב בסרט "רשימת שינדלר" (סטיבן שפילברג). חלק ממשפחתו 6 נפשות בני משפחת פינטו שחייתה בפאריס, נספו באושוויץ.

עזרא דגן

"תיאטרון עדות - הד לניצחון הרוח"

ד"ר צביה זליגמן - פסיכולוגית קלינית. מלוות פרוייקט "תיאטרון עדות"

שואה היא טראומה נפשית שאין מילים לתארה, ואין לה עדים. החוויות של הניצולים שנותרו ללא עיבוד ממשיות לחיות, בתוכם, ולהחיות כל פעם מחדש, כאילו הן אינן חוויות מן העבר, אלא עדיין מתרחשות ומתקיימות. חברי "תיאטרון עדות", העמידו במה להשמיע את מה שלפנים נותר ללא הד. קולם הפקיע את האלם. ניצולי השואה מספרים לעיתים, בפעם הראשונה את סיפורם באמצעות השפה הדרמתית. התיאטרון מאפשר מסגרת לסיפור הטראומה, שיוצרת מרחק אסתטי, חוויה שאינה מציפה מדי. שיתוף בני הנוער בעשייה-התיאטרלית, הוא ממד נוסף, כאשר הסיפור שהיה עד כה של השורדים, בלבד, הופך להיות למעין, מסורת שבעל-פה שתמשך ותעבור מדור ודור.

הקהל שיושב, מאזין ובוכה, יחד עם הניצולים, הופך להיות עד חי, למה שהיה עד כה, זיכרון קפוא בזמן. הבמה שמעמידים עירית ועזרא דגן, יוצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול, מן המסע הכבד, ומעול הבדידות, ומעלה את זיכרון היחיד אל הזיכרון הקולקטיבי.

מלאכת התיאטרון של חברי "תיאטרון-עדות" איננה עומדת בפני עצמה. היא קושרת אותם ואתנו אל עבודת התיאטרון שהתקיימה, בתוך איימי המחנות ונתנה מפלט לרוח האדם.

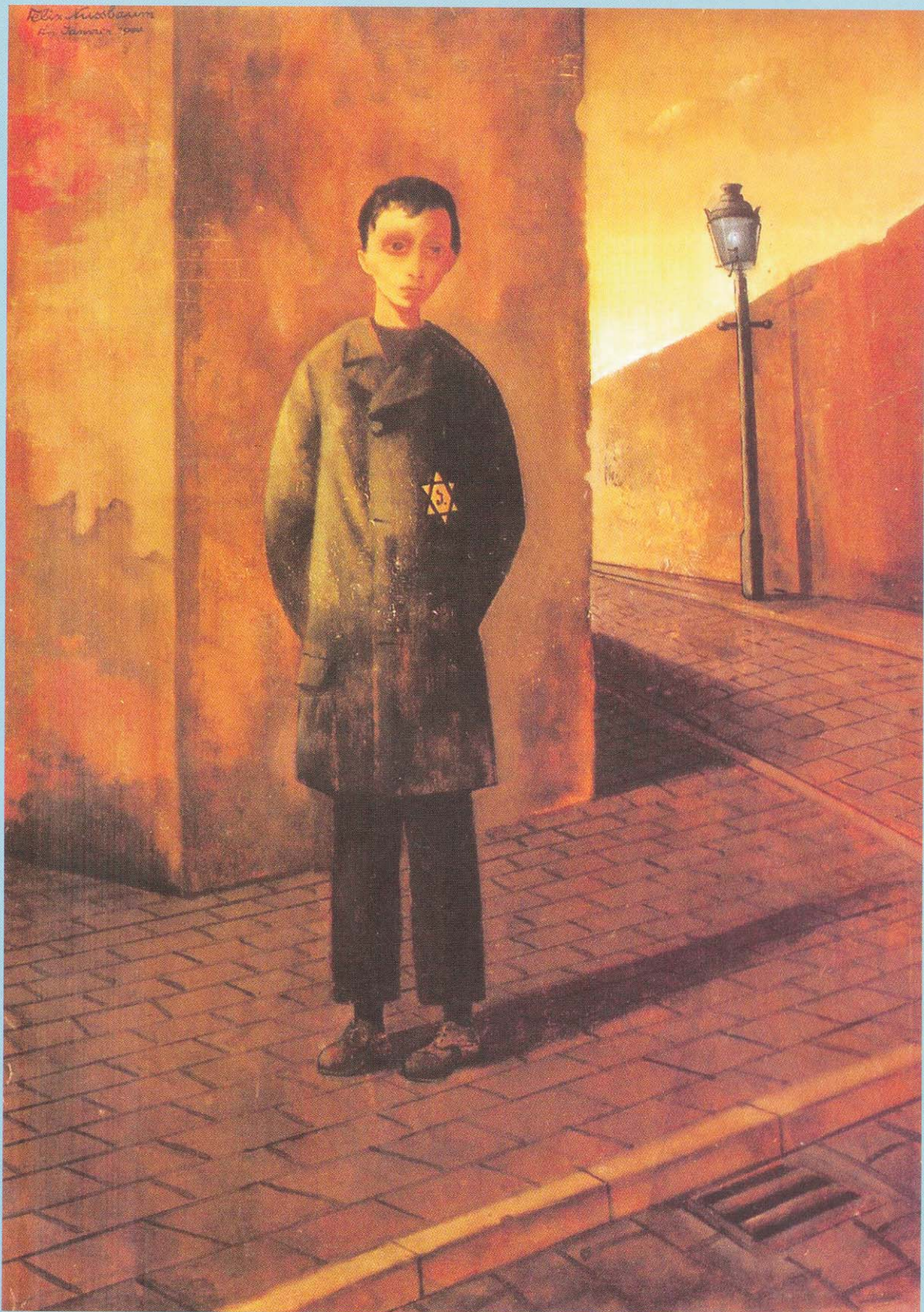
הנאצים ניסו להשמיד את הגוף ולהרוס את הנפש "תיאטרון עדות" הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.

תלמידים משתתפים:



למעלה: אילנה ברגר, אביב מלכה, דניאל רוזנברג, שני כהן, יערה עזריאל
למטה: נמרוד דגן, דניאל קריב, רשל רוזנברג, אורי גרינברג, שניר ג'רבי

תלמידי חטיבות "זאב", בן גוריון, "רעות", "הנגיד", הרצליה



ציור מאת פליקס נוסבאום, ניספה באושוויץ